

В.М. Лазуренко

**РОЛЬ ШКІЛЬНИХ
ІСТОРИКО-КРАЄЗНАВЧИХ
КОНФЕРЕНЦІЙ У ФОРМУВАННІ
НАЦІОНАЛЬНОГО ПАТРІОТИЗМУ**
(на прикладі Суботівської ЗОШ І-ІІІ ст. та
Новоселицької ЗОШ І-ІІ ст. Чигиринського
району Черкаської області)

**Черкаси
2008**

УДК 94 (477.46)
ББК 63.3 (4Укр-4ЧЕК)
Л – 17

Лазуренко В.М. Роль шкільних історико-краєзнавчих конференцій у формуванні національного патріотизму (на прикладі Суботівської ЗОШ І-ІІІ ст. та Новоселицької ЗОШ І-ІІ ст. Чигиринського району Черкаської області). – Черкаси: ЦКВ ЧДТУ, 2008. – 44 с.

Брошуру присвячено висвітленню започаткованого у 2006 р. у двох школах Чигиринщини актуального для сьогодення шкільного краєзнавчого виховного патріотичного руху, формою якого є проведення історико-краєзнавчих учнівських конференцій, із залученням до їх роботи науковців вищих навчальних закладів Черкащини.

Видання запропоновано увазі широкого кола читачів.

УДК 94 (477.46)
ББК 63.3 (4Укр-4ЧЕК)

© Лазуренко В.М., 2008

Невід'ємною складовою громадського руху на сучасному етапі духовного відродження України є історичне краєзнавство, спрямоване на відродження духовності, історичної пам'яті, формування у громадян, і передусім у молоді, любові до рідного краю, національного патріотизму, поваги до людини, відповідальності за збереження історико-культурного надбання. Хочеться сказати, що за останній час в цьому напрямку видано Указ Президента України "Про заходи щодо підтримки краєзнавчого руху в Україні", постанову Кабінету Міністрів України "Про затвердження Програми розвитку краєзнавства на період до 2010 р.". У Національній доктрині освіти розроблена програма патріотичного виховання молоді, де визначено найважливіші кроки відродження національної освіти і, відповідно, одне з першочергових завдань – формування національно-свідомого покоління. У цьому контексті набуває особливої актуальності підхід, який ґрунтується на тому, що кожен учень повинен добре знати свій рідний край.

Краєзнавці Черкащини нині гідно виконують своє призначення на просвітницькій ниві. Проте слід зазначити, що поліпшення краєзнавчої роботи сьогодні неможливе без координації зусиль усіх зацікавлених у цій справі організацій, установ і закладів. Особливе місце в цьому краєзнавчому процесі належить шкільним закладам освіти. Нам дуже приємно відзначити всіх тих, для кого відродження духовності, історичної пам'яті, виховання у громадян, передусім у молоді, любові до рідного краю, почуття національного патріотизму, відповідальності за збереження історико-культурного надбання стало справжнім покликанням. У цьому аспекті особливої уваги й вдячності заслуговує той передовий досвід, та гарна краєзнавча традиція, яка виникла у 2006 р. і перспективно розвивається у педагогічних колективах двох шкіл Чигиринщини: Суботівській ЗОШ І-ІІІ ст. (директор – Мінська Оксана Іванівна) та Новоселицькій ЗОШ І-ІІ ст. (директор – Воскобойник Людмила Володимирівна). У цих закладах освіти за ініціативою та під безпосереднім патронатом Центру культури та виховання провідного вищого навчального закладу Придніпров'я Черкаського державного технологічного університету (ЧДТУ), за підтримки відділу освіти Чигиринської районної державної адміністрації (особливо тут слід відзначити провідного спеціаліста райвно Людмилу Володимирівну Петриченко, яка фахово координує і підтримує на належному рівні краєзнавчу роботу у школах Чигиринщини), Суботівського відділу Національного історико-культурного заповідника "Чигирин" (особливо слід відзначити старшого співробітника заповідника, знаного краєзнавця України Куксу Надію Василівну), Черкаської обласної організації Всеукраїнської спілки краєзнавців, Суботівської філії Чигиринської

централізованої бібліотечної системи (директор – Лазуренко Євдокія Афанасіївна), Суботівської ЗОШ І-ІІІ ст., Новоселицької ЗОШ І-ІІ ст. започатковано просвітницько-виховну патріотичну роботу з дослідження, вивчення та популяризації унікальної в своєму роді історії державотворчої чигиринської землі. Конференції також покликані залучити краще учнівське середовище до наукової роботи, до участі, у подальшому, в різного роду учнівських обласних та всеукраїнських конкурсах під егідою як Міністерства освіти і науки України, так і Малої академії наук.

Підготовка до конференції має ряд етапів, яких чітко дотримуються у зазначених школах. Перерахуємо їх у міру виконання: 1) науковцями ЧДТУ спільно з директором школи визначається загальна проблематика (тема) конференції; 2) науковці ЧДТУ пропонують теми учням, для підготовки для написання учнівських історико-краєзнавчих робіт; 3) учителі школи ще раз узгоджують теми учнівських доповідей та керують роботою учнів з їх написання; 4) директор на педраду школи виносить питання про час проведення конференції; 5) після визначення дати проведення заходу, за сприяння ЦКВ ЧДТУ, пишеться, узгоджується з науковцями ЧДТУ та друкується програма проведення конференції; 6) день, в який проводиться конференція, чітко заздалегідь розписується оргкомітетом (урочисте відкриття; робота круглого столу; робота у секціях; урочисте підбиття підсумків та прийняття резолюції конференції; концерт художньої самодіяльності; нагородження активних учасників заходу; колективне фото на пам'ять; збір матеріалів конференції для подальшого групування у збірник; фотографування кожного учасника конференції); 7) редагування науковцями ЧДТУ матеріалів учасників учнівської конференції, пошук спонсорів та видання збірника; 8) урочисте вручення кожному учаснику конференції виданого збірника.

Зупинимось на особливостях проведення конференції в Суботівській ЗОШ І-ІІІ ст. Історико-краєзнавча учнівська конференція “Чигиринщина в історії України” започаткована і вперше проведена за ініціативи та підтримки Центру культури та виховання ЧДТУ 12 травня 2006 р. Конференція була присвячена історії села Суботів, та носила назву “Суботів: минуле і сучасність”. Учасники конференції – учні Суботівської ЗОШ І-ІІІ ст. Відбулося пленарне засідання і робота в трьох секціях. На початку конференції було оголошено привітання учасникам заходу від ректора ЧДТУ, доктора технічних наук, професора, заслуженого працівника народної освіти України, депутата Черкаської обласної ради Ю.Г. Леги та заступника голови Чигиринської районної державної адміністрації з гуманітарних питань С.А. Коцуренка.

В рамках конференції відбувся круглий стіл на тему “Чигиринщина: історія і сучасність”, на якому виступили науковці ЧДТУ, краєзнавці, вчителі. Так, доповідь кандидата історичних наук, доцента В.М. Лазуренка присвячувалася висвітленню основних віх історичного розвитку Чигиринщини з погляду українського державотворення. Співдоповідь доктора історичних наук, професора, академіка Української академії історичних наук, завідувача кафедри історії України ЧДТУ, президента громадської організації “Товариство істориків Черкащини імені І.О. Гуржія” М.І. Бушина присвячувалася видатним людям Черкащини 1941 – 1945 рр., які проживали та й нині продовжують розбудовувати і прославляти Шевченків край; директора Суботівської загальноосвітньої школи І-ІІІ ст. Г.І. Андрієнка – особливостям краєзнавчої роботи в Суботівській ЗОШ І-ІІІ ст.; знаного краєзнавця Н.В. Кукси – минулому та сьогоденню Церкви Святого Пророка Іллі в с. Суботові.

В ході конференції працювали три учнівські секції: “Історія Суботова від найдавніших часів до середини XVII ст.”, “Суботів в часи Української національної революції середини XVII ст.”, “Видатні постаті села Суботів”, роботою яких керували науковці ЧДТУ: д.і.н., професор Бушин М.І., к.і.н., доц. Мащенко І.Ю., к.і.н., доц. Лазуренко В.М., к.і.н., доц. Лисенко А.І., к.і.н. Вовкотруб Ю.М., аспірант Стрижак Є.М. Із історико-краєзнавчими доповідями виступило 18 учнів школи. На конференції були присутні працівники Чигиринського райвно Шевчук Н.М. (керівник методоб’єднання вчителів-істориків району) та Петриченко Л.В. (провідний спеціаліст райвно).

*Учасники та гості Першої історико-краєзнавчої учнівської конференції
Суботівської ЗОШ І-ІІІ ст. “Чигиринщина в історії України”.
12 травня 2006 р.*

Почесним гостем конференції була Горб-Дубова Т.П. – дочка керівника партизанського загону у роки Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр., колишнього випускника Суботівської школи Петра Антоновича Дубового.

На конференції були присутні, з метою подальшого висвітлення, обласні та районні засоби масової інформації, а саме: Немилостива С.І. – директор програм телебачення Черкаської обласної державної телерадіокомпанії (ЧОДТРК), Пономаренко В.О. – старший редактор редакції радіо ЧОДТРК, кореспондент обласної газети “Черкаський край”, Н.І. Лебеденко – кореспондент газети “Чигиринські вісті”.

В перерві, після пленарного засідання, відбувся концерт лауреатів багатьох міжнародних, всеукраїнських та обласних пісенних конкурсів, учасників відбіркового туру пісенного конкурсу “Євробачення – 2006” студентів ЧДТУ Любові Тройчук та Олександра Марікуци, а також виступ магістранта Київського національного економічного університету Ігоря Мороза. В день конференції учасники та гості заходу ознайомилися з відкритим у школі постійно діючим фотокуточком “Видатні випускники Суботівської школи” та організованої виставки картин знаного місцевого художника О.Г. Пушкаря у бібліотеці освітнього закладу.

За підсумками конференції прийнято рішення опублікувати учнівські історико-краєзнавчі роботи окремим збірником та провести Другу історико-краєзнавчу учнівську конференцію на початку 2008 р.

Рішення конференції було виконано, збірник робіт конференції за фінансової підтримки В.М. Лазуренка опубліковано [1], урочисто вручено кожному учаснику конференції та передано у бібліотеки Черкащини та провідні бібліотеки України.

Виконуючи резолюцію першої конференції, 31 січня 2008 р. в приміщенні Суботівської ЗОШ І-ІІІ ст. відбулась Друга історико-краєзнавча учнівська конференція “Чигиринщина в історії України”, присвячена подіям Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр. на Чигиринщині. Приємно відзначити, що участь у роботі цієї конференції взяли провідні науковці НІКЗ „Чигирин”, учні Медведівської ЗОШ І-ІІІ ст., науковці ЧДТУ, вчителі Суботівської школи, краєзнавці, діти війни – жителі села Суботів, ветерани Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр. Відбулося пленарне засідання і робота в трьох секціях.

На початку конференції вже традиційно оголошено привітання учасникам конференції від голови Ради ректорів Черкаської області,

ректора ЧДТУ, професора Ю. Г. Леги. В рамках конференції відбувся круглий стіл на тему “Велика Вітчизняна війна 1941 – 1945 років: проблеми сучасного висвітлення”. Під час роботи круглого столу виступили: Лазуренко В. М (кандидат історичних наук, доцент) з доповіддю “Події періоду Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр. на Чигиринщині”; Вовкотруб Ю. М. (кандидат історичних наук, доцент) з співповіддю “Висвітлення подій Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр. в історико-краєзнавчих дослідженнях науковців Черкаського державного технологічного університету”; Мінська О. І. (директор Суботівської ЗОШ I-III ступенів, краєзнавець) з співповіддю “Героїко-патріотичне виховання учнів засобами історичного краєзнавства”; Кукса Н. В. (старший науковий співробітник НІКЗ “Чигирин”, краєзнавець) з співповіддю “Окупаційний режим на Чигиринщині (серпень 1941 – січень 1944 рр.) – архівні документи свідчать...” [2].

У ході конференції працювало три учнівські секції: “Життя населення Чигиринського краю за нацистського окупаційного режиму”; “Форми Руху опору цивільного населення Чигиринщини окупаційній владі”; “Увічнення пам’яті учасників подій Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр.”. У роботі конференції взяли участь та активно працювали з учнями в секціях науковці ЧДТУ – к. і. н., доц. Лазуренко В. М., к. і. н., доц. Вовкотруб Ю. М., к. і. н. Стрижак Є. М., провідний спеціаліст Центру культури та

*Фото на згадку. Учасники та присутні Другої історико-краєзнавчої учнівської конференції „Чигиринщина в історії України”.
с. Суботів. 31 січня 2008 р.*

виховання ЧДТУ, випускниця Суботівської школи Кужим Т. Л., а також співробітники НІКЗ “Чигирин” Кукса Н.В., Мартинова Г. П., Перепелиця А. І., Шмиголь Л. О., Чепурна І. В., Абашіна Л. О., Макарюк В. В., Легоняк Б. В., Гугля В.І. З історико-краєзнавчими доповідями виступило 17 учнів школи. 11 доповідей учасники конференції почули від співробітників НІКЗ “Чигирин”, вчителів школи, ветеранів.

На конференції були присутні, з метою подальшого висвітлення, представники обласних засобів масової інформації, а саме: Лимаренко Н. – відома телеведуча Черкащини, журналіст ЧОДТРК; Крамар М. – головний редактор Черкаської обласної громадсько-політичної газети “Земля Черкаська”. У роботі конференції взяв участь та виступив Благочинний Чигиринського благочиння, настоятель храму Святого Пророка Іллі села Суботів ієрей Володимир Гладковський.

Учасники та гості конференції ознайомилися з відкритою в день конференції у холі Суботівської школи виставкою “Нагороди Великої

Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр. (з фондів НІКЗ “Чигирин”). В день конференції у бібліотеці школи організована виставка літератури, присвячена подіям Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр. (директор бібліотеки – Бевзенко К. П.). За підсумками конференції прийнято рішення опублікувати історико-краєзнавчі роботи окремим збірником (що і було зроблено через місяць після конференції [3]) та заплановано провести Третю історико-краєзнавчу учнівську конференцію у Суботівській ЗОШ І-ІІІ ст. восени 2008 р.

Патріотично-краєзнавчу естафету проведення історико-краєзнавчих учнівських конференцій, започатковану у Суботівській школі, підхопили педагогічні працівники Новоселицької ЗОШ І-ІІ ступенів. Ініціатором і натхненником конференції виступив патріот рідної землі, сільський голова села Новоселиця Іван Якович Кедря. У період підготовки до конференції з листом на ім'я ректора ЧДТУ професора Леги Юрія Григоровича, з проханням взяти шефство науковців-істориків ВНЗ над школою села Новоселиці, звернувся сільський голова І.Я. Кедря. Прохання було з повагою і розумінням сприйняте ректоратом та особисто ректором університету та направлено для участі в роботі конференції авторитетних науковців ЧДТУ – к.і.н., доцента Лазуренка В.М., к.і.н., доцента Мащенко І.Ю., к.і.н., доцента Вовкотруба Ю.М.

Так, 21 лютого 2007 р. в селі Новоселиця відбулася Перша історико-краєзнавча учнівська конференція Новоселицької ЗОШ I-II ступенів Чигиринського району, присвячена минулому і сучасному села Новоселиця. Учасники конференції – учні Новоселицької загальноосвітньої школи I-II ст. Відбулося пленарне засідання і робота в трьох секціях. Відкрив конференцію Новоселицький сільський голова І.Я. Кедря. Він зокрема зазначив: „Патріотизм починається не у високих коридорах, а за шкільною партою. Формування, виховання, а, може, закладання перших цеглинок міцного фундаменту, на якому виростають і виховуються всі, відбувається у сільській школі. І я вважаю, що звідси починався і починається патріотизм. Мета нашої конференції – започаткувати, а не одноразово провести такий захід. Започаткувати грандіозну роботу, яка сприятиме вихованню учнів у душі глибокої поваги і любові до рідної землі, до України” [4, 5].

На початку конференції ініціатор та головний натхненник проведення учнівських історико-краєзнавчих конференцій у школах Чигиринщини, помічник ректора ЧДТУ з гуманітарної освіти та виховання, доцент В.М.Лазуренко зачитав привітання учасникам заходу від ректора ЧДТУ Юрія Григоровича Леги. Із привітанням до учасників конференції, гостей та запрошених звернувся також начальник відділу освіти Чигиринської РДА В.В. Півторак.

В рамках конференції був проведений круглий стіл на тему: “Регіональне краєзнавство – крок у нове тисячоліття”. Під час роботи

Учасники та гості Першої історико-краєзнавчої учнівської конференції Новоселицької ЗОШ I-II ст. 21 лютого 2007 р.

круглого столу виступили з доповідями науковці ЧДТУ та краєзнавці с. Новоселиця. Доповідь к.і.н., доцента, заступника голови правління Черкаської обласної організації Всеукраїнської спілки краєзнавців В.М. Лазуренка присвячувалася висвітленню актуальних проблем сучасного краєзнавчого руху на Черкащині. Співдоповідь к.і.н., доцента І.Ю. Мащенко присвячувалася проблемі регіонального краєзнавства як засобу патріотичного виховання молоді; к.і.н., доцента Ю.М. Вовкотруба – ґрунтовному аналізу історико-краєзнавчих досліджень (книг, монографій, підручників, посібників, статей тощо), написаних науковцями ЧДТУ, та які присвячені Чигиринщині; Г.С. Калюжної – особливостям краєзнавчої роботи в Новоселицькій ЗОШ І-ІІ ст.; І.Я. Кедрі – видатним уродженцям сіл Новоселицької сільської ради.

Роботою трьох учнівських секцій (“Село Новоселиця: історія і сучасність”, “Видатні особистості – уродженці села Новоселиця”, “Пам’ятки історії та культури на території села Новоселиці”) активно керували вищезгадані науковці ЧДТУ. Із історико-краєзнавчими доповідями виступило 10 учнів школи.

На конференції були присутні, з метою подальшого висвітлення, обласні засоби масової інформації, а саме: Немилостива С.І. – директор програм телебачення ЧОДТРК та Дубовий М.Г. – директор програм FM (єфірного) радіо “Рось” ЧОДТРК.

В перерві, після закінчення роботи круглого столу, відбувся невеликий пісенний концерт, підготовлений учнями Новоселицької школи, а також учасники та гості конференції ознайомилися з відкритим в день конференції у стінах школи історико-етнографічним

музеєм села Новоселиця. У холі школи було зроблено: фотовиставку скульптур відомого уродженця села Новоселиця О.В. Кедрі; експозицію, присвячену відомому уродженцю села Новоселиця академіку Національної академії наук України Володимиру Васильовичу Моргуну; книжкову виставку краєзнавчої літератури з історії Черкаського краю.

За підсумками конференції прийнято рішення опублікувати учнівські історико-краєзнавчі роботи окремим збірником. Збірник було видано за фінансової підтримки В.М. Лазуренка через місяць після проведення заходу та урочисто

вручено кожному учаснику конференції під час свята останнього дзвоника.

Все вищезазначене підтверджує, що у двох школах Чигиринщини започатковано актуальний для сьогодення шкільний краєзнавчий виховний патріотичний рух, формою якого є проведення історико-краєзнавчих учнівських конференцій, із залученням до їх роботи науковців вищих навчальних закладів Черкащини. Але хотілося б зазначити, що цей напрямок роботи (напрямо історико-краєзнавчих учнівських конференцій) можна започатковувати у кожній школі району, аби на це була добра воля керівників загальноосвітніх шкіл. А вивчати, і цим самим з дитинства закладати в душу і серце учнів любов до рідної землі (“місцевий патріотизм”), на Чигиринщині є багатого чого. Ця унікальна земля має невичерпні можливості для розгортання учнівської дослідницько-краєзнавчої роботи, оскільки край з найдавніших часів відігравав значну роль у вітчизняній історії. Широко відомі стоянки первісних людей (Суботівське городище, поселення в урочищі Молюхів Бугор, Скіфське (Мотронинське) городище в Холодному Яру тощо), численні пам’ятки чорноліської та черняхівської культур. В добу Київської Русі Чигиринщина була її південним прикордонним районом. З Чигирини виступала давня Русь у свої походи на землі Візантії. На землях Чигиринщини і в наступні часи розгоралося багато героїчних і трагічних подій, які є складовою частиною історії українського народу. Звідси бере свої витoki козацтво. У другій половині XVII ст. Чигиринщина стала ареною жорсткої протидії українського козацтва польській шляхті. Чигирин, Суботів та інші населені пункти були свідками козацької слави. З Чигиринщиною пов’язане зародження гайдамацького руху, який досяг своєї кульмінації в 1768 р., коли спалахнуло повстання, відоме в історії як Коліївщина. Не обминули Чигиринщину і буремні події XX ст., які поєднали у собі героїчні і трагічні сторінки вітчизняної історії – утвердження на хвилі національного піднесення інституцій української держави в 1917 – 1920 рр., формування загонів Вільного козацтва, Холодноярська та Чигиринська республіки, прихід до влади більшовиків. Суперечливо йшла відбудова краю – зводились промислові підприємства, ліквідовувалася неписьменність. Але потім була примусова колективізація, непоправні втрати від голоду 1932 – 1933 рр., сталінські репресії. У роки Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр. чигиринці боролися з ворогом у складі діючої армії, партизанських загонів і підпільних груп, самовіддано трудилися в містах і селах. На території Чигиринщини діяли відомі партизанські загони: “За Отчизну” (командир Коришков Д.О.); ім. Суворова (командир Володін Г.М.); “За перемогу” (командири Зайченко А.С., Гугнін О.М.); “За Родину” (командир Кришталь М.П.); ім. Дзержинського (командир Петров Е.І.); ім. Москви (командир Боровиков І.М.); Чигиринський партизанський загін

(командир Дубовий П.А.); підпільна диверсійна група (керівник Руденко В.І.).

В історії Чигиринського краю є чимало людей, життєвий шлях яких примножив її славу. З їхніми іменами пов'язані давні часи і славна козаччина, становлення молодого Українського держави і сучасні непрості турботи. З Чигиринщини беруть свої коріння такі визначні особистості, славетні українці як Богдан Хмельницький (1595 – 1657), його сини – Тиміш (1632 – 1653) та Юрій (1641 – 1681), Лаврін Капуста (р.н. і см. невід.), Петро Дорошенко (1627 – 1698), Федір Вешняк (р.н. невід. – 1650), Максим Залізник (н. на поч. 40-х рр. – р. см. невід.), Лев Мацієвич (1877 – 1910), Свирид Коцур (1890 – 1920(?)), Іван Дубовий (1896 – 1938), Михайло Грушевський (1866 – 1934), Михайло Дейнеженко (1915 – 1977), Леся Кривицька (1899 – 1983), Григорій Козаков (1947 р.н.), Володимир Моргун (1938 р.н.), Федір Предтеча (1885 – 1975), Олексій Рвачов (1913 р.н.), Володимир Рвачов (1926 р.н.), Андрій Химко (1919 – 1991), Катерина Ющенко (1919 – 2001), Андрій Яковлів (1872 – 1955) та інші.

Переконаний, що чигиринці – нащадки видатного державного діяча України XVII ст. Богдана Хмельницького – і надалі примножуватимуть славетні традиції національної культури, вірно служитимуть ідеї розбудови демократичного суспільства, утвердження заможної, духовно багатого України.

Ми з вами, як ніхто інший, глибоко розуміємо, що справа розвитку шкільного краєзнавства у різних формах його прояву – це справа величезної державної ваги, справа всіх, хто щиро вболіває за долю України – її минуле, сьогодення і майбутнє. Нам дуже приємно відзначити всіх тих, для кого відродження духовності, історичної пам'яті, виховання у громадян, передусім у молоді, любові до рідного краю, почуття національного патріотизму, відповідальності за збереження історико-культурного надбання стало справжнім покликанням.

Використана література:

1. Чигиринщина в історії України. Збірник 1. Суботів: минуле і сучасність. Матеріали Першої історико-краєзнавчої учнівської конференції /за заг. ред. доц. В.М. Лазуренка. – Черкаси, 2006. – 120 с.
2. Черняк В. „Сучасні краєзнавці – спадкоємці нашого роду” // Земля Черкаська. – 2008. – 15 лютого. – № 8 (828). – С. 3
3. Чигиринщина в історії України. Збірник 2. Чигиринщина в роки Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр. Матеріали Другої історико-краєзнавчої учнівської конференції /за заг. ред. доц. В.М. Лазуренка. – Черкаси, 2008. – 192 с.
4. Село Новоселиця: історія і сучасність. Матеріали Першої історико-краєзнавчої учнівської конференції Новоселицької ЗОШ I-II ступенів Чигиринського району Черкаської області /за ред. доц. В.М. Лазуренка. – Черкаси, 2007. – 76 с.

ФОТООБ'ЄКТИВ ЗАФІКСУВАВ МИТІ КОНФЕРЕНЦІЙ

*Перша історико-краєзнавча учнівська конференція
Суботівської ЗОШ І-ІІІ ст. "Чигиринщина в історії України".
12 травня 2006 р.*

*Виступає ініціатор проведення конференції, випускник
Суботівської школи 1993 р., к.і.н., доцент Валентин Лазуренко*

Учні Суботівської школи

*Доповідь доктора історичних наук
професора, академіка УАІН,
президента ГО "Товариство
істориків Черкащини імені
І.О. Гуржія" Миколи Бушина*

*Директор школи Григорій Андрієнко приймає
в дарунок шкільній бібліотеці
наукові праці викладачів ЧДТУ*

Виставка картин відомого художника с.Суботів
Олексія Гавриловича Пушкаря (1918-1985) у бібліотеці
школи

Гість конференції – Горб-Дубова Тамара Петрівна – дочка легендарного керівника партизанського загону у роки Великої Вітчизняної війни 1941-1945 рр., випускника Суботівської школи Петра Антоновича Дубового

Активний організатор науково-краєзнавчої підготовки учнів Суботівської школи Надія Кукса отримала Грамоту від обласної організації Всеукраїнської спілки краєзнавців за сумлінну науково-дослідницьку і просвітницько-виховну роботу, вагомий внесок у розвиток краєзнавства на Черкащині

Працює секція “Видатні постаті села Суботова”. Керівники секції – д.і.н., професор Микола Бушин, к.і.н. Алла Лисенко, викладач ЧДТУ Юрій Вовкотруб, Григорій Андрієнко. Гість секції – Тамара Петрівна Горб-Дубова

Доповідає учень 8 класу Гнений Денис. Секція “Суботів в часи Української національної революції середини XVII ст”. Керівники секції – доцент Валентин Лазуренко, Надія Кукса, Євген Стрижак

Працює секція “Суботів в часи Української національної революції середини XVII ст”. Доповідає учениця 6 класу Юлія Кукса

Працює секція “Видатні постаті села Суботова”.

Підбиття підсумків конференції та прийняття рішень. Виступає к.і.н., доцент Валентин Лазуренко

Музичне вітання від Лауреата багатьох обласних, всеукраїнських та міжнародних пісенних конкурсів, студентки Черкаського державного технологічного університету Любові Тройчук

Музичне вітання від магістранта Київського національного економічного університету Ігоря Мороза

*Учасники Першої історико-краєзнавчої учнівської конференції
“Чигиринщина в історії України”*

*“Приїжджайте до нас на село” – такими були заключні слова, які
звучали у пісні, яку виконували учні та вчителі
Суботівської школи на закритті конференції*

**Друга історико-краєзнавча учнівська конференція
Суботівської ЗОШ I-III ст. “Чигиринщина в історії України”.
31 січня 2008 р.**

*Виставка “Нагороди Великої Вітчизняної війни
1941 – 1945 рр. (з фондів НІКЗ “Чигирин”) у холі школи*

*Виступає ініціатор проведення учнівської історико-краєзнавчої конференції
в Суботівській ЗОШ I-III ступенів доцент Валентин Лазуренко*

Валентин Лазуренко передає в дарунок школі репродукцію картини народного художника України Д.Нарбута “Лаверін Капуста, городовий отаман м. Чигирина”

Учні Суботівської школи під час урочистого відкриття конференції

Від імені всіх працівників Чигиринського районного відділу освіти учасників конференції вітає методист по бібліотечних фондах та початковій ланці Головка Світлана Іванівна

Керівництво секції “Життя населення Чигиринського краю за нацистського окупаційного режиму” (на фото зліва направо): доцент Валентин Лазуренко; історик Надія Кукса; заступник генерального директора НІКЗ „Чигирин” Галина Мартинова; голова Суботівської ради ветеранів війни і праці Ганна Василівна Каплюха

На фото (зліва направо): директор Суботівської ЗОШ І–ІІІ ст.. Мінська Оксана Іванівна; ієрей Володимир Гладковський; краєзнавець Надія Василівна Кукса; історик В. Лазуренко

Виступ на засіданні секції „Увічнення пам’яті учасників подій Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр.” вчительки української мови та літератури Суботівської ЗОШ І–ІІІ ступенів Шапошник Марії Іванівни

Працює секція “Життя населення Чигиринського краю за нацистського окупаційного режиму”

Учасники роботи секції „Форми Руху Опору цивільного населення Чигиринщини окупаційній владі”

На фото (зліва направо): краєзнавець Валентин Лазуренко; краєзнавець Віктор Гугля; провідний спеціаліст ЦКВ ЧДТУ, випускниця Суботівської школи 1985 року Тетяна Кужим під час роботи секції „Форми Руху Опору цивільного населення Чигиринщини окупаційній владі”

Керівники секції „Увічнення пам'яті учасників подій Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр.” (зліва направо): молодший науковий співробітник НІКЗ „Чигирин” Алла Іванівна Перепелиця; кандидат історичних наук, доцент ЧДТУ Юрій Миколайович Вовкотруб

*Керівник клубу інтернаціональної дружби "Глобус" Суботівської ЗОШ І-ІІІ ступенів
Надія Миколаївна Козуб (зліва) та вчитель української мови та літератури
цієї ж школи Марія Іванівна Шапошник*

*Вчитель хімії та біології Суботівської
ЗОШ І-ІІІ ступенів Людмила Володимирівна Мішенко та учасники роботи секції
„Форми Руху Опору цивільного населення Чигиринщини окупаційній владі”*

*Учні Суботівської школи, які виступали з доповідями під час роботи секції
„Форми Руху Опору цивільного населення Чигиринщини окупаційній владі”*

Валентин Лазуренко та Юрій Вовкотруб вручають подарунки від ЦКВ ЧДТУ Каріні Тагіровій, учениці ІХ класу Суботівської ЗОШ І-ІІІ ступенів

Активний організатор науково-краєзнавчої підготовки учнів Суботівської ЗОШ І-ІІІ ступенів Надія Василівна Кукса

Виступає Благочинний Чигиринського благочиння, настоятель храму Святого Пророка Іллі села Суботів ієрей Володимир Гладковський

Учасники та присутні на конференції під час урочистого підведення підсумків конференції

Фото на згадку.

*Учасники та присутні Другої історико-краєзнавчої учнівської конференції „Чигиринщина в історії України”.
с. Суботів. 31 січня 2008 р.*

**Перша історико-краєзнавча учнівська конференція
Новоселицької ЗОШ I-II ст.
21 лютого 2007 р.**

*Відкриття конференції.
Виступ шкільного танцювального ансамблю*

“Хліб-сіль” від громади села Новоселиці науковцям Черкаського державного технологічного університету. На фото (зліва направо): кандидат історичних наук, доцент І.Ю. Мащенко, помічник ректора ЧДТУ, кандидат історичних наук, доцент В.М. Лазуренко, кандидат історичних наук Ю.М. Вовкотруб

Учні Новоселицької школи під час роботи конференції

Виступає Новоселицький сільський голова Іван Якович Кедря

Учні Новоселицької школи – учасники конференції

*Виступає один із ініціаторів проведення конференції
кандидат історичних наук, доцент Валентин Миколайович Лазуренко*

*Під час роботи круглого столу на тему:
“Історичне краєзнавство – крок в нове тисячоліття”*

На фото (зліва направо): Новоселицький сільський голова І.Я.Кедря, начальник управління освіти Чигиринської РДА В.В. Півторак, кандидат історичних наук Ю.М. Вовкотруб

Президія конференції. На фото (зліва направо): помічник ректора ЧДТУ, кандидат історичних наук, доцент В.М. Лазуренко, начальник управління освіти Чигиринської РДА В.В. Півторак, кандидат історичних наук Ю.М. Вовкотруб, кандидат історичних наук, доцент І.Ю. Мащенко, Новоселицький сільський голова І.Я. Кедря, директор програм FM (ефірного) радіо "Рось" Черкаської обласної державної телерадіокомпанії М.Г. Дубовий, директор Новоселицької школи Л.В. Воскобойник

Виступ начальника управління освіти Чигиринської райдержадміністрації Віктора Володимировича Півторака

Кандидат історичних наук, доцент Ірина Юрїївна Мащенко

Кандидат історичних наук Юрій Миколайович Вовкотруб зробив ґрунтовну доповідь на тему: “Чигиринщина в історико-краєзнавчих дослідженнях науковців Черкаського державного технологічного університету”

Під час засідання учнівських секцій

Про краєзнавчу роботу в Новоселицькій школі проінформувала завуч школи Галина Степанівна Калюжна

Учасник конференції – Перебийніс Володимир Григорович – директор державного Чигиринського лісового господарства

Під час відкриття історико-етнографічного музею у Новоселицькій школі

Експозиція історико-етнографічного музею у Новоселицькій школі

Урочисте відкриття історико-етнографічного музею в Новоселицькій школі

Урочисте відкриття історико-етнографічного музею в Новоселицькій школі

*Науковці ЧДГУ – В.Лазуренко, Ірина Мащенко,
Юрій Вовкотруб під час секційних засідань учнівської конференції*

*Кандидати історичних наук Валентин Лазуренко і Юрій Вовкотруб ставлять
автографи на власних книгах, які молодими науковцями були подаровані
Новоселицькій шкільній бібліотеці*

Науковці ЧДТУ І.Ю. Мащенко, Ю.М. Вовкотруб, В.М. Лазуренко під час перерви у роботі конференції оглядають експозицію у холі школи, присвячену відомому уродженцю села Новоселиця академіку Національної академії наук України Володимирі Васильовичу Моргуну

На фото (зліва направо): кандидат історичних наук Ю.М. Вовкотруб, директор Новоселицької школи Л.В. Воскобойник, помічник ректора ЧДТУ, кандидат історичних наук, доцент В.М. Лазуренко, Новоселицький сільський голова І.Я. Кедря, кандидат історичних наук І.Ю. Мащенко

Учасники та гості конференції

Гості конференції

Про автора:

**ВАЛЕНТИН МИКОЛАЙОВИЧ
ЛАЗУРЕНКО**

Кандидат історичних наук (2001), доцент (2005).

Помічник ректора з гуманітарної освіти та виховання Черкаського державного технологічного університету.

Лауреат Черкаської обласної краєзнавчої премії імені Михайла Максимовича за 2005 р.

Лауреат Черкаської обласної журналістської премії “Прометей” за 2006 р.

Народився 13 вересня 1976 р. в с. Суботів Чигиринського району Черкаської області. Закінчив з відзнакою історичний факультет Черкаського державного університету імені Богдана Хмельницького в 1998 р. Стипендіат Кабінету Міністрів України (1999 – 2001 рр.).

Заступник голови правління Черкаської обласної організації Всеукраїнської спілки краєзнавців (з 2003 р.).

Заступник голови Ради Наукового товариства істориків-аграрників (м. Черкаси) (з 2003 р.).

Член Національної спілки журналістів України (з 2003 р.).

Нагороджений: орденом “Козацької Слави” III ступені (2006 р.); нагрудним знаком “Почесний журналіст України” (2006 р.); двома Почесними грамотами Національної спілки журналістів України (2005 р.; 2006 р.).

Автор (співавтор) понад 160 наукових робіт (серед них – вісім монографій, два навчальні посібники, десять науково-популярних книг).

Коло наукових інтересів: аграрна історія України, історичне краєзнавство, народознавство, політологія.

Інформаційно-краєзнавче видання

**Валентин Миколайович
ЛАЗУРЕНКО**

**РОЛЬ ШКІЛЬНИХ
ІСТОРИКО-КРАЄЗНАВЧИХ
КОНФЕРЕНЦІЙ У ФОРМУВАННІ
НАЦІОНАЛЬНОГО ПАТРІОТИЗМУ**
(на прикладі Суботівської ЗОШ І-ІІІ ст. та Новоселицької
ЗОШ І-ІІ ст. Чигиринського району Черкаської області)

Літературний редактор	Тетяна Кужим
Комп'ютерний набір	Юрій Лазуренко
Комп'ютерна верстка	Сергій Мильніченко

Відповідальна за випуск: Кужим Т.Л.

Здано до набору 14.10.2008. Підписано до друку 29.10.2008.
Формат 60×84/16. Папір офс. Друк офсет.
Гарнітура Times New Roman Сур.
Тираж 300 прим.

Надруковано у Центрі культури та виховання
Черкаського державного технологічного університету
18005. м.Черкаси, бульвар Шевченка, 460, корпус №2, к.216
т.: 8 (0472) 71 – 00 – 90